

Kalevipoeg ja eestlaste olelusvõitlus

"Aga ükskord algab aega, kus kõik piirud kahel otsal lausa lähvad lõkendama; lausa tuleleeki lõikab käe kaljukammitasast – küll siis Kalev jõuab koju oma lastel' õnne tooma, Eesti põlve uueks looma." Eepose viimastes värssides rõhutab Kreutzwald eestlaste otsest põlvnemist muistsest kangelasest, kes vaat et märtrina meie kõigi hüvanguks põrgu väravat on jäetud valvama. Eestlased jäetakse eepose lõpuridades nagu äravalitud rahvas ootama oma oletatava esiisa ja kangelase taastulekut, et teda siis uhke tulevargiga tervitada.

Me kõik pärineme oma esivanematest. Esivanematest, kes on pärandanud meile oma geenid, mida me kanname edasi järgmistesse põlvkondadesse. Kõik meie esivanemad on olenemata oma muust käekäigust olnud edukad vähemasti ühes asjas – paljunemises, jättes endast maha minimaalselt ühe paljunemisvõimelise järeltulija¹. Kalevipoeg² ei ole paraku sedasorti edukate esivanemate hulgas, kuna teadaolevalt tal vähemasti seaduslikke järeltulijaid ei olnud. Ainus eeposes kirjeldatud suguakt oli kõike muud kui eestlaste soo rajamine, kuivõrd ehmunud Saarepiiga ennast järgmisel päeval merre uputas.

On kummaline, et Kreutzwald on ülima põhjalikkusega kirjeldanud Kalevipoja pärinemist oma esivanematest, milleks on isa poolt muistne Kalevite sugu ja ema poolt pärinemine tedremunast, millest kasuperes kena neiu kasvatatud, kuid jätab selle geneetilise pärandi edasikandmise pelgalt meie kangelase vanemate vendade kanda. Teksti kohaselt vanemad vennad lahkuvad maalt, kuna nõutud on, et riiki peab valitsema üks. Seega vana Kalevi geneetilisi järeltulijaid tuleb otsida pigem naabermaadest ja kaugemaltki. Eestist tuleb aga otsida tugevat riiki ja rikkust, sest see oli vana Kalevi tahtmine.

Riik, rikkus ja eestlaste geneetilised järeltulijad on teemad, mis pole kaotanud oma aktuaalust ka tänapäeval. Idee iseseisvast, rikkast ja tugevast Eesti riigist, mis oma kodanike eest isalikult ja vastutust enda peale võttes (nagu Kalevipoeg) hoolitseb näib olevat siiani üks meie paleusi. Eesti kangelasmüüti on sisse kirjutatud võitlemised, töö, ehitamine, rikkuse ja tarkuse kogumine, kuid mitte pere rajamine ning sellest tulenev rahvuse jätkusuutlikkus.

Järgnevalt püüan arutleda selle üle, miks läks nii, et Kalevipoeg saatis korda küll sõna otseses mõttes suuri tegusid, kuid järeltulijaid endast ei jätnud? Miks näeme teda teose lõpul resigneerununa valitsust Olevipojale üle andmas ja seejärel aheldatuna ning jalutuna sümboolselt hoopis Põrgu väravat valvamas, samas kui kangelaste sugu on tegelikult jätkamata?

Psühholoogiast teame, et isiku elukäigule avaldavad mõju ühelt poolt isiksuslik seadumus, mis on suuresti geneetiliselt determineeritud, teiseks varase lapseea kujunemiskeskond, kus toimub sotsialiseerumine ja käitumismudelite õppimine ning loomulikult ajastu üldine ajalooline taust oma sotsiaalpoliitlise korraldusega ning valitsev väärtushinnangute süsteem.

Milline oli Kalevipoja nn sünnipagas isiksuseomaduste poolest?

Kalevipoja geenikomplekt koosnes poolenisti muistsest kangelaste soost, poole kuni veerandi ulatuses aga (kuna me ei tea, kes oli Linda isa) tedre geenidest. Selline kombinatsioon ise juba lubab kõige huvitavamate omaduste ilmnemist.

¹ R. Dawkins, 2000. "Jõgi Eedenist", Tartu: Ilmamaa.

² Edaspidi viidatakse isikule läbisegi kas eesnimega Sohni või perenimega Kalevipoeg.

Võib-olla rohkemgi kui iseloom, on Kalevi tegemisi mõjutanud tema hiiglaslik kasv (magamisasemete järgi oli ta pikkus ca 100 m, kiviviske põhjal 2 km)³. Nii suure isiku ka tühised tegevused jätavad paraku suuri jälgi, seda ka loodusesse. Sellise kasvu puhul peaks tegutsemine ja liikumine olema eriti läbimõeldud. Kuid kas see oli nii? Pigem vastupidi – Kalevipoeg paistab silma mõtlematuse, kärsituse ja rabistamisega.

Üks tema iseloomujooni leiab eeposes korduvalt rõhutamist -- see on impulsiivsus ja äkkviha, mida ta ei suuda kunagi kontrollida. Mitmeid kordi kordub olukord, kus Kalevipoja märatsemisi keegi teine oma nõuandega peatab. Kalevipoja osaks on siis kahetsus ja oma “viha vihkamine”, kuid kogemusest õppimist ei toimu ja järgmisel korral võib äkkviha temas taas plahvatada.

Kalevipoeg on küll väga suur ja tugev mees, kuid on midagi, mis on temast tugevam -- see on tema viha. Või ongi viha tema jõu saladus ja Kalevipoeg on vaid kanal selle viha väljendumiseks? Eeposes on väga muljetavaldavad lahingukirjeldused, kus Kalevipoeg sõdib hullununa nagu *berserk*. Kust tuli see jõud/viha Kalevipoja sisse?

Kreutzwald ei jäta mingit kahtlust, et nimelt emapiimast, mida Kalevipoeg mitmeid aastaid jõi. Psühhoanalüütikud hüppavad rõõmust, kui loevad, millist tähtsat rolli on emarind eestlaste rahvuseeposes etendanud. Nad nimetavad isegi pealinna “Linda Nisaks”! Kuid nähtavasti tuli emapiimaga kangelasse mitte ainult jõud, vaid ka viha. Või oli viha siiski juba Kalevi poolt temasse sisse sigitatud? Lauliku sõnade kohaselt ajas beebi-Kalevipoeg emaga lausa kiusu, karjudes ja kisades lustist, et emale meelehärmi teha. Loomulikult oleks võib-olla seletus, et beebil olid gaasivalud ja seda mingi sobimatu toidu pärast Linda toidusedelis. Millest tedretütar Kalevipoja imetamise ajal toitust, pole aga teada. Seega üks Kalevipoja omadustest – suurus ja sellega kaasnev füüsiline jõud kahtlemata oli kas juba sünnil või imikupõlve hoolitsusest kaasa saadud, kaasa polnud aga saadud emotsioonide regulatsiooni oskust. “Ema pistab rinna suhu, aga meelt ei pista pähe,” tõdes Kalevipoeg ise.

On veel üks tegur, mis võis mõjutada Kalevipoja embrüonaalset arengut -- ema lein lapsekandmise ajal ja füüsiline ülepingutus Kalevi kalmu kokkukandmisel. Võis vabalt juhtuda, et laps emaülas ei saanud selle tõttu mitte kõike kasvuks ja loomulikuks arenguks vajalikku. Või sai näiteks küll kasvuks vajalikku, kuid emotsionaalsed ja intellektuaalsed alged jäidki loote tasemele?

Vaimu vägevuselt polnud Kalevipoeg ju eriline hiiglane. Ütleme, et oli lausa lihtsameelne mõnes asjas. Ka õppimisvõime ja järeldusoskused ei olnud kiita – teisel allilmakäigul pidi kuldkeeluke 6-7 korda abiks olema, enne kui Sohni taipas, et keeluke ongi kasulik ja võluväega. Laskis Varrakul tollikontrollita muistse tarkuse priiuse hoidmisest maalt välja viia. Kuulsaim lollus – saatuslik eksitus sõnadega – pööras jõepehjas lebava mõõga tema enda vastu. Kalevipoja kiituseks tuleb öelda, et ta oskas targemate nõu kuulda võtta – näiteks siil, või erinevad pisitegelased allilmas, või Lapi tark Varrak. Õnneks delegeeris ta oma valitsemise ajal ka keerulisemad tööd nagu nt linnade ehitamise asjatundjate kätte (Olevipoeg), piirdudes ise vaid transporditöölise lihtsa osaga (laudade toomine Peipsi tagant). Mõnikord näitas Sohni siiski ka üllatavat nutikust üles, näiteks härjapõlvlaselt söögi vastu keeluse pandiksvõtmisel.

Natuke pidi Kalevipoeg olema ka lihtsameelne, sest võttis süü pahategude eest alati tagajärgedele pikemalt mõtlemata omaks. Seda omadust võib pidada ka aususeks

³ Henn Voolaid “Kas Kalevipoeg võis olla inimene?”
http://www.folklore.ee/rl/folkte/myte/kalev2/voolaid_kalvp.html

ja printsiipaalsuseks, kuid igatahes sedasorti tülikaks aususeks, mis teistele haiget tegi ja talle lisasekeldusi tõi (lugu Soome sepa juures). Mõnikord piisanuks lihtsalt suu kinni hoidmisest. Kalevipojal aga tuli noores põlves ette oma pahategudega hooplemistki.

Viimane ja kahtlemata progressiivne Kalevipoja iseloomuomadus oli uudishimu ja teadmistejanu. Uudishimu ajendas teda esimesele käigule maa alla, see ajendas teda ka maailma otsa otsima.

Milline oli Kalevipoja varase lapseea kasvukeskkond, kuidas toimus sotsialiseerumine ja käitumismudelite õppimine?

Kalevipoeg kasvas kui üksikema laps, kes oma isa polnud kunagi näinud. Kõrge mehe sotsiaalne mudel tal seega lähikonnas ilmselt sootuks puudus. Selle asemel elati õhkkonnas, kus leestunud Linda põlglikult kõik uued kosilased minema saatis ja oma üsna kopsaka varanduse ja hulga poegadege uhkelt matroneeris. Millise sõnumi pidi väike Sohni sellest kasvukeskkonnast kaasa saama? Ühest küljest avaldas mõju idealiseeritud isakuju, kes sümboliseeris õilsaid, kuid kättesaamatuid väärtusi nagu näiteks tarkus ja järelemõtlemine. Rasketes olukordades sai Kalevipojale tavaks külastada isa kalmu, kust ta mõnikord sai soovitud nõu, kuid mõnikord ka mitte. Teisest küljest harjutati teda juba maast ja madalast mõttega, et riik ja rikkus on midagi, mida ei tuleks jagada, need asjad peaks tülide vältimiseks olema võimalikult ühe isiku käes.

Jõuline ema Linda, kellel pärast mehe surma ainult pojad kodus olid, kandis oma erootilised tunded üle nähtavasti eelkõige väikese Sohni peale, keda ta rinnast sugugi võõrutada ei raatsinud⁴ ja keda Kreutzwald “Linda leina lepitajaks” tituleerib. Ja paistab, et noorim poegadest tundis omamoodi kõige tugevamat sidet emaga, kuivõrd tema reaktsioon ema salapärasele kadumisele oli kõige tormilisem, maldamata aru pidada tormas ta uisapäisa arvavat süüdlast karistama. Armukade meel ja omandiinstinkt suutis Linda kadumise põhjusena mõelda ainult röövimisele. Ei mõeldud, et ema lahkus ajutiselt, ei mõeldud, et läks vabatahtlikult kellegagi kaasa, ei mõeldud vabasurmale – midagi sellist ei tulnud Sohnil pähe ja võib-olla polnud tolle aja mõttemaailmas sellist asja lihtsalt olemaski. Pähe ei tulnud ka variant, et ema tedrena metsa tagasi lendas.

Suhted vendadega olid võistluslikud, konkureerivad. Kummatigi ei tulnud kellelgi neist mõtet võtta mõõtu nutikuses, ikka üksnes füüsilises võimekuses. Hilisemal perioodil ei suhelnud Kalevipoeg oma vendadega karvavõrdki. Jahilkäik ja kiviviskamine jäid viimasteks ühise tegevuse episoodideks. Hiljem mainitakse, et vennad on laiali teistel, sh väga kaugel maal⁵. Kalevipoeg ei tunne neist mingit puudust. Kuigi ta ehitas laeva ja käis kaugel reisil, ei mainita kordagi sugulaste külastamist, keda põhja radadel ometi pidi rohkesti leiduma.

Tähtsal kohal tema elus olid hoopis sõbrad – Alevi- Olevi-, ja Sulevipoeg. Nendesse oli ta kiindunud ja nad olid lahutamatud kamraadid nagu D’Artagnan ja kolm musketäri. Sõpradega oli neil selline omamoodi teenuste vahetus: Sohni hoolitses oma sõprade naisevõtu ja varandusliku seisu eest, need “vastutasuks” ehitasid linnu, käisid koos Kalevipojaga sõjas ja maailma otsa otsimas. Oma olulisemad käigud Soome ja allilma tegi Kalevipoeg ometi üksi.

⁴ Imetamine kestis kolm aastat.

⁵ koguni Türgis.

Milline oli ajastu sotsiaalpoliitiline taust ja väärtushinnangute süsteem?

Tegemist oli nähtavasti mingit sorti feodalistliku korraga, sest Kalevipojale viidatakse korduvalt kui kuningale. Korduvalt rõhutatakse riigi ühtse valitsemise vajalikkuse ideed, seda sisetülide vältimiseks, mis näib Kreutzwaldil eriti südamel olnud olevat. Riigiusk selles riigis on Taara usk, kes on ülijumalus. Kummatigi sallitakse tema kõrval üsna suurte volitustega piksejumal Ukut. Milline oli täpselt Taara ja Uku valitsemisalade ja volituste jaotus, vajab täpsustavat uurimist. Igatahes ei olnud tegu rangelt monoteistliku süsteemiga. Kuivõrd taevane asjakorraldus peaks üldjuhul vastama maisele ja vastupidi, siis on põhjendatud vana Kalevi hirm oma järeltulija trooni pärast – ka monarhia kujunemine oli alles teel absoluutse monarhia poole ja seda oli vaja kindlustada. Õigusliku regulatsioonina kehtis selles riigis tugevama õigus e teisisõnu hundiseadus.

Tugevama õigus avaldus juba selles, kuidas otsustati, kes vana Kalevi poegadest saab valitsejaks. Sel puhul eirati feodalsmiajal üldiselt kehtinud tavaõigust, mis andis valitsemise eranditult vanemale pojale ja nooremad pidid minema sõdima ja võõraid maid vallutama. Eeposes asutakse välja selgitama kõige tugevamat (mitte kõige targemat!) poega. Tugevama õigus väljendub selles, et tugeval pole mingit tarkust ja kavalusi kunagi vaja, kuna jõud käib niikuinii igast olukorrast alati üle. “Tugevus teede tegija, rammu radade ajaja”. Tugevama õiguse teine poolus on võimalus üles näidata suuremeelsust. Seda näeme eeposes mõnede pisiolendite suhtes nagu siil ja väikemees.

Tugevama õigus avaldub ka eeposes kultiveeritavas aumõistes. Kui Kalevipoeg oli käinud allilmas, varastanud ja röövinnud Sarviku vara, siis viimase protestide peale deklareeris ta uhkelt, et küll tulen tagasi võlga tasuma. Võla tasumine tähendas võitlust ja võitu varem paljaksröövitud Sarviku üle. Mis võetud jõuga ausas võitluses, see ongi ausalt saadud omandus ja mingit võlga ei ole! Aus võitlus tähendas seejuures “ainult” väejuogi joomist Kalevipoja poolt ja väevõtjajooigi joomist Sarviku poolt. Tugevama õigust rakendas Kalevipoeg ka Soome Tuuslarile ema röövi eest kätte makstes.

Kuigi see ühiskond oli üldiselt patriarhaalne ja meestekeskne, oli neidudel siiski üks õigus: otsustada, kelle kosjad vastu võtta ja kelle omad tagasi lükata (Salme ja Linda, kolmas põrgupiiga). Seda õigust üldiselt respekti, erandiks oli nimetu Saarepiiga, kellele käest õigupoolest kosjasid ei küsitutki. Põhimõtteliselt tegi Kalevipoeg Saarepiigaga seda, mida Soome Tuuslar plaanis tema emaga. St naiserööv ja vägistamine ei olnud tollases ühiskonnas nähtavasti midagi tundmatut või mõttes välistatud. Kogu kunst oli naiste ja neidude valvamises. Kes seda ei suutnud, pidi süüdistama iseennast⁶: Kalevipoeg ütles saare taadile ja eidele otse, et oleme sarnased, et kalli kaotasime.

Et naisevõtt ja rikkus on eeposes teemadena lahutamatu seotud, tekib küsimus, kas tollases ühiskonnas oli tegu arvatava naiste või siis naistevanemate aplusega. Ometi Eesti pulmakombestikust nimetatakse “saajateks” peiu sugulasi, kelle hulka tuleb neid koos kopsaka varandusega ja hakkab neile järeltulijaid sünnitama.

Selles ühiskonnas oli pere ja omaste olemasolu väga oluline, sest ilma pereta isik oli deklasseerunud ja vaeslapse kiusati taga (lugu kana-, tedre- ja varesemunast). Ka Kalevipoeg võis hiiglasekasvust ja tohutust jõust hoolimata end orvuna staatuse

⁶ Neidude valvamise motiiv kordub veel allilmas, kus sarvik pantvangiks võetud neide hoolega valvab, kinkides vastutasuks neile igavese nooruse ja ilu. Seega, kõikjal, kus näete närtsimatut naiseilu, võib olla tegemist saatana sepitsusega!

poolest alaväärtuslikuna tunda (6. laul enesehaletsus Soomes, põhjendus põrgupiigadele, miks ise neid ei kosi).

Kalevipoeg ja olelusvõitlus

Tugevama õiguse kultiveerimine eeposes meenutab otseselt darvinistlikku olelusvõitlust ja eestlaste minekut läbi looduslikku valiku sõela, milles ellu jäävad vaid tugevamad. Ent karmides oludes ise ellu jääda on vaid üks aspekte evolutsioonis.

Teine aspekt on suguline valik, mis inimese puhul toimib erinevalt loomariigist kahesuunaliselt. Me kõik konkureerime oma sookaaslastega parimate vastassoo esindajate pärast ja mõned meist kasutavad enda atraktiivsuse tõstmiseks nn kulukaid signaale⁷. Oletan, et Kalevipoja jaoks oli mõõk selliseks kulukaks atribuudiks, mida ta oma suure jõu tõttu tegelikult ei vajanud (nt Soome Tuuslari juures määratsedes kasutas ta väga edukalt malakatena puutüvesid). Mõõga hankimisest, kandmisest ja kaotamisest tuli talle ainult tüli ja sekeldusi ja enda kantud mõõga tõttu ta lõpuks ka enneaegselt suri. Kuigi ta arvas, et tal oli mõõka vaja võitlemiseks, pidi see nähtavasti tegelikult kompenseerima või rõhutama tema staatust ja häid geene. Pärast mõõga kaotamist nägi ta unes uut imemõõka ja hiljem varastas endale ühe sellise altilmast.

Kalevipoeg oligi füüsiliselt atraktiivne, teda kirjeldatakse kui eriti uhket ja ka ilusat meest, keda neiud õhates ihalevad “oleks see meesi meie jaoks, oleks see kallis meie kaasa, oleks peigu meie päralt...”. Kuid Kalevipoega ei näi naisevõtt sugugi huvitavat, tema käib sõjateid (17. lugu). Tal on kõik eeldused edukaks soojätkamiseks, ometi seda ei sünni. Miks?

Oma esimesel kohtumisel tütarlapsiga, kelleks oli Saarepiiga, käitus Sohni vastavalt instinktile ja tal ei tulnud pähegi neiu ametlikult kosida. Segaseks jäi Saarepiiga enda panus selles armuloos⁸, ju ta ennast ise ka süüdi tundis, et vette viskus. Kalevipojal polnud võimalustki vanematelt ausa mehe kombel ta kätt paluda. Laulus kiviviskamisest pakutakse vendadele tublisid neide kopsaka kaasavaraga, kuid noorem poeg vastab keelduvalt kõigi eest, põhjendades, et nad pole naisevõtuks valmis – vaja on minna esmalt õnne otsima. Põrgupiigadega vallatles Kalevipoeg üsna lapse kombel – muutis end isegi seks puhuks võlukübaraga väikesekasvuliseks. Piigad olid jälle kunstlikult nooreks muudetud. Ka selles on tahtlik infantiilsuse ja ebaküpsuse rõhutamine? Vähemasti ei solkinud Kalevipoeg neid neide ise ära, vaid toimetas mängukaaslased koos rikkaliku kaasavaraga oma sõpradele naisteks⁹. Kohtumisel Raudoja nõianeitsiga viskas Kalevipoeg kivi talle vitu ette ja sulges selle kogunisti. Kas pole selles sõnum, et naiselik seksuaalsus kätkeb endas ülepea ohtu?

Edasises elus valis meie kangelane tsölibaadi ja enda piiride otsimise -- seda nii minnes äärmustesse tapluses, kui püüdes ilma otsa otsida. Freud nimetaks seda tegevust ehk libiido sublimeerimiseks. Sõprade küsimuse naisevõttust eepose viimases

⁷ Tüüpiline näide loomariigist on paabulinna saba, mis on mõeldud vastassoole häid geene demonstreerima, kuigi selle kandjale toob see kaasa tüli ja asjatuid riske, mistõttu ta ei pruugi järglasi saadagi. Kuid uhkema sabaomaniku paaritumine on tõenäosem kui tagasihoidlikuma sabaga isendil. Lähemalt sugulisest valikust inimekäitumises vt Tor Norretrandersi raamatust Helde mees (2004, kirjastus El Paradiso).

⁸ Kreutzwald annab mõista, nagu oleks tegemist olnud intsestiga, ja Kalevipoeg ning Saarepiiga ühtlasi õde-venda. Üldiselt tundub see ebatõenäoline, kuivõrd vana Kalev sigitas noorima poja vanas eas ning kehva tervise juures, millal tal olnuks see aeg ja ramm veel Saare eite külastada?

⁹ Kui meie siin oleme Alevi-, Olevi- ja Sulevipoja järeltulijad, siis pärineme poolenisti põrgupiigadest ja meie rikkus põrgust röövitud varandusest! .

loos keeras vanapoisist Sohni naljaks ja groteskiks. Muidu ta naist ei võta, kui pole puhtast kullast kambrit kuhu mõrsjat tuua, ka kosjahobune pidi üsna eriline olema. Ühesõnaga, esitas suisa absurdseid tingimusi, mil tema naisevõtt kõneks tuleks. Seni laskis aga sõprade seltsis mõdul hea maitsta.

Kalevipoeg jäi järglasteta, kuna ta ühelt poolt oli kinni ajastu tõekspidamistes ja tundis vanemateta lapse staatuse tõttu alaväärsust. Teiseks, et ta ei jäi oma embrüonaalse ja varase lapse arengute tõttu iseloomult pisut infantiilseks, tal puudus küpse mehe eeskuju, mistõttu ta ei suutnud vastassooga kombekohaseid suhteid rajada, saati siis veel kaasat kosida ja vastutustundliku isana lapsi kasvatada.

Psühholoogilistest põhjustest oli kindlasti oluline ka lõpetamata emasuhe, mis avaldus unenägudes, kus ema talle noore neitsina ilmus või siis ema kuju kangastumises all-ilmas nõuandjana otsustavas võitluses. Kalevipoeg adus ka ise, et Lindat ei suuda talle asendada keegi – koos ema kadumisega “hangus armu-rüpp ära”.

Miks laseb Kreutzwald jalutu Kalevipoja põrgu väravat valvama aheldada? Üks vastus oleks kangelases arenev sobimatus ajastu sotsiaalpoliitilise süsteemi ja väärtushinnangutega. Mõnes olukorras oli tugevama õigus omal kohal ja ei jätnud Kalevipoja hinge näiteks vähimatki kripeldust rüüsteretkedel allilma. Kripeldus jäi hinge olukordadest, kus tugevama õigust ei saanud rakendada: näiteks, et Lindat ei õnnestunud leida. Näiteks, et Soome sepa pere loobus võitlusest ja piirdus mõõga needmisega – ei saanud oma tugevama õigust maksmata panna ja rahuldatult koju pöörduda. Näiteks, et mõõk eelistas jõepõhja lebama jääda, kuna arvas Kalevipoja käes asjatut kahju sünnitavat. Näiteks, et Sarvikuga ei saanud kohe esimesel korral nagu kord ja kohus kakelda. Ja lõpuks, et sõber Alevipoeg sai sõjas surma. Siin ei olnud enam tugevama õigusega midagi peale hakata ja Kalevipoeg nähtavasti hakkas selle mõttekuses lõpuks ise kahtlema. Kättemaksud, kaklemised ja röövimised võivad küll kasvatada vara, kuid ei asenda kadunud kalleid ega tee õnnelikumaks.

Kui üks isik hakkab kahtlema selle õigsuses, mida ta ise kogu oma olemusega kehastab, siis üks lahendus on vabasurm. Kangelasele selline lahendus muidugi ei sobinud. Kas ei tähenda aga oma enda mõõga läbi langemine allegooriselt just sedasama? Kalevipoja sümboolne aheldamine põrguväravasse Kreutzwaldi poolt tähendaks siis ehk osutamist eestlaste vajadusele otsida alternatiive tugevama õigusele, omamoodi “pehmete väärtuste” propageerimist, nagu tänapäeval tavatsetakse öelda. Aheldatud ja jalutu mees põrgu väravas sümboliseerib eluvorme elus- ja surnud-oleku vahel, küsimist, et kuhu poole minna, mis on õige?

Eepose lõpuks on Kalevipoja elukäigus kahetsusväärsest nurjunud mõlemad olulusvõitluse mehhanismid: looduslik valik oma jõukultusega ja suguline valik oma paaritumissunni ning seda ümbritsevate sotsiaalsete tavade. Meie, kes siin elame, saame olla Kalevi lapsed vaid piltlikus ja ülekantud tähenduses. Oma südames ja peades kanname edasi vaid vana Kalevi unistust ühtsest riigist ja isalikult hoolivast riigivõimust, kes tuleks ja meie eest kõik probleemid ära lahendaks.